

**ЛІДІЯ НАРОЧНА – ВИДАТНА УКРАЇНСЬКА МЕТОДИСТКА
ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА ТА АВТОРКА ПІДРУЧНИКІВ**

Гриценко Андрій

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри історії, правознавства та методики навчання

Хроленко Марина

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
доктор педагогічних наук, доцент,
перший проректор

Лідія Нарочна народилася 18 квітня 1924 року в російському селі Тернове Єланського району на Волгоградщині. 1947 року закінчила природничий факультет Чуваського державного педагогічного інституту за спеціальністю природознавство з присвоєнням кваліфікації та звання учитель середньої школи, зробивши перший крок до визнання, як методиста викладання природознавства. Понад десятиліття, з 1948 по 1959 рік працювала вчителькою біології у середніх школах. У 1951 році разом з чоловіком Михайлом Ісаєвичем Захаровим (1913 р. н.) та сином Станіславом (1948 р. н.) переїхала до м. Києва. 1959 року перейшла на наукову роботу і обійняла посаду молодшого, а потім і старшого (з 1972 р.) наукового співробітника у науково-дослідному інституті педагогіки Української РСР [4; 5].

У серпні 1973 року переїхала до міста Глухова на Сумщині. Починала, як старший викладач землезнавства і краєзнавства та методики викладання природознавства предметно-методичної комісії природознавства Глухівського державного педагогічного інституту ім. С. М. Сергєєва-Ценського (нині Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, з січня 1974 р. – доцент кафедри природознавства). Тут вона чверть віку (до 1999 року, а потім ще в 2009 році) обіймала посаду доцента, завідувача кафедрою природничих наук педінституту в Глухові (з 21 квітня 1980 по 16 вересня 1985 р. – відмовилась за станом здоров'я) [1; 2; 4].

Наукова діяльність вченої відзначалася новаторством, головним чином, у методиці викладання нвоого на той час шкільного предмету – природознавства та розвитку методики викладання в закладах загальної середньої освіти. Лідія Нарочна досліджувала проблеми змісту й методів початкового навчання. Вона авторка програм і підручників з природознавства для 2-3-х класів початкової школи, навчальних посібників з методики викладання природознавства в педагогічному училищі, методичних посібників для вчителів початкових класів. Вона провела значну експериментальну діяльність з їх перевірки та упровадження до практики масової школи. Очолювала групу наукових співробітників та викладачів України, що працювали над питанням методики викладання природознавства у початкових класах. Була членом науково-методичної ради при міністерстві освіти СРСР. Педагогом розроблено дидактичні матеріали, діафільми й таблиці з природознавства в початкових класах [3; 4; 5].

У Київському державному педагогічному інституті ім. О. М. Горького 18 лютого 1971 року захистила дисертацію на здобуття кандидата педагогічних

наук. Рішенням Вищої Атестаційної комісії при Раді Міністрів СРСР від 10 жовтня 1973 року була затверджена у вченому званні старший науковий співробітник за спеціальністю методика викладання природознавства [4].

Лідія Нарочна - авторка понад 150 наукових і науково-методичних праць, основні з яких: «Книга для читання з природознавства для 2 класу», «Методика викладання природознавства в початкових класах», «Природознавство. 2 клас», «Природознавство. 3 клас», «Програма з природознавства для 2-3 класів», «Хрестоматія з природознавства для 2-3 класів».

Протягом довгого та плідної наукової діяльності Лідія Кирилівна була нагороджена багатьма відзнаками:

- Відмінник народної освіти Української РСР (1972).
- Відмінник народної освіти СРСР (1974).
- Заслужений працівник народної освіти України (1994).
- Почесна грамота Міністерства освіти СРСР (1978),
- бронзова медаль Виставки досягнень народного господарства СРСР (1983),
- Почесна грамота Президії Верховної Ради УРСР (1984).
- Лауреатка Державної премії Української РСР (1984).

Померла Лідія Кирилівна Нарочна 1 січня 2015 року в м. Глухів на Сумщині на 91-му році життя. Похована на центральній алеї Вознесенського кладовища, неподалік входу, поряд з іншими видатними глухівчанами [4; 5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Белашов В. І. Нарочна Лідія Кирилівна. *Сумщина в іменах. Енциклопедичний довідник*. Суми : Рекламно-видавниче об'єднання «АС-Медіа», Сумський державний університет, 2003. С. 315.
2. Гирич Я. М. Матеріали до біографічного словника «науково-педагогічні працівники Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка, 1952 - 1991 рр.» (літери «Д - І»). *Історичні студії суспільного прогресу* / [редкол. : Курок О. І. (гол.), Гирич Я. М. (заст. гол. ред), Крижанівський В. М., Чумаченко О. А. (відп. ред.)]. Випуск 3. Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2015. С. 100–112. URL: <https://cutt.ly/Dw7ZCvU1> (дата звернення: 23.03.2024 р.).
3. Гриценко А. П. Розвиток Глухівського педагогічного інституту у 1990-х роках. *Сіверщина в історії України: збірник наукових праць* / Національний заповідник «Глухів», Інститут історії України НАН України, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Ніжин, 2022. Вип. 15. С. 140 – 147. URL: <https://cutt.ly/aw71IfHc> (дата звернення: 23.03.2024 р.).
4. Лідія Кирилівна Нарочна (1924 - 2015) : біобібліогр. покажчик до 100-річчя від дня народження / Кафедра історії, правознавства та методики навчання Глухівського нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка ; [керівник вид. проекту О. І. Курок ; уклад.: А. П. Гриценко, І. М. Коренева]. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2024. 44 с.
5. Нарочна Лідія Кирилівна. *Портал «Книга педагогічної слави України»*. URL: <http://kps-ua.net/2010/sumska/narochna-lidiya-kirilivna> (дата звернення: 23.03.2024 р.).